

Jancsika és Juliska

Felsőnyárádi keresztnévváltozatok az 1940-es és 50-es évek fordulóján

Azok a tények, emlékek, amelyeket most Nyirkos tanár úr tiszteletére és köszöntésére összefoglalok, „messzeringó gyerekkorom világá”-ból idéződnek fel. Sokszor és sokan megfogalmazták, hogy a gyerekkor élményei meghatározóak a felnőtt élet során is, és erősen beivódnak az ember emlékezetébe. Ezért merem tényként kezelni azokat az ismereteket, amelyeket 14 éves koromig szülőfalumban, Felsőnyárádon szereztem, főleg az 1940-es évek második felében, pontosabban 1952-ig. 1952 őszétől ugyanis mint sárospataki gimnáziumi tanuló, később debreceni egyetemista, majd rövid pataki tanárság után egyetemi oktató Debrecenben csak a vakációkra, majd egyre rövidebb szabadságra, illetve látogatásra tudtam hazamenni.

Felsőnyárád a mai Borsod–Abaúj–Zemplén megyében, a hajdani Borsod vármegyében, a keleti-palóc nyelvjárás területén van. A fonetikus átírásban szereplő adatok ennek a nyelvjárás területnek a sajátosságait mutatják.

A megadott években a falu társadalma (1000 fő körüli lakos) hármas tagozódást mutatott. Nagyjából egyharmad volt a földdel nem rendelkező, többségében a környékbeli bányák valamelyikében foglalkoztatottak és családtagjaik száma. Ez tulajdonképpen a falusi proletár réteg (lásd a táblázat A oszlopát). A nagyobb részt kitevő (kb. a lakosság kétharmada) volt a földdel rendelkező, földet birtokoló paraszti csoport (lásd a táblázat B oszlopát). A gazdaságok szinte kizárólag reformátusok voltak, a földnélküli munkások között református, katolikus és nagyon kis számban evangélikus is volt. Evangélikusok voltak például a *Svirján*, a *Svejcer*, a *Frits* családnevet viselő, nyilvánvalóan német származású bányászcsaládok. Ez a két csoport azonban nem volt egységes. Az önállóan gazdálkodó parasztok között voltak az ún. armális nemesek, nem-nemesek, jobb- és kevésbé jómódúak, tekintélyesek vagy kevésbé tekintélyesek. A földnélküliek között ott találjuk a putriban élő, sokgyerekes cigány csordást, kondást, a rendesen lakó, öltözködő, szegény, de igényesebb cigányzenész családokat, a közeli szénbányák által foglalkoztatott szakképzetlen munkaerőt, a napszámból vagy feles föld műveléséből, summáskodásból élőket. A két eddig említett csoportot éppen a vizsgált időben erősen megkeverte a földosztás, amikor is a proletárok közül többen földtulajdonosokká váltak. A jobbmódú parasz-

tokat viszont kuláknak nyilvánították, és olyan mennyiségű beszolgáltatással nyomorították őket, hogy családonként legalább egy személy kénytelen volt a gazdálkodás mellett főleg a bányászatban is munkát vállalni. A megkeresett bért pedig sokszor a beszolgáltatni valók megvásárlására kellett fordítaniuk.

Az említett két csoport iskolai végzettsége a falusi hat elemi, a nők körében a törekvőbb családoknál a négy polgári, a háború és az iskolák államosítása után a nyolc általános volt. A paraszt férfiak számára néhány évig telente még a háború után is működött továbbképzés jelleggel az ezüst- és az aranykalászos gazdatanfolyam. Az asszonyok számára a háború után már nem szerveztek varró- és főzőtanfolyamokat, pedig ezek nagyon népszerűek és sikeresek voltak a maguk idejében.

Harmadikként kell említenem a létszámában nem, de társadalmi szerepvállalásában és tekintélyében jelentős és ugyancsak nem egységes csoportot. Ennek a csoportnak a tagjai valamilyen szempontból megkülönböztetett presztízzsel rendelkeztek a falu közösségében. Ők alkotják a *preferáltak csoportját* (lásd a táblázat C oszlopát). Ide tartozik az ún. „falusi intelligencia” (magukat így jellemezték), azok a családok ahol a családfő nyugdíjas vagy aktív pap, tanító, a háború előtt jegyző, felsőfokú tanulmányokat (például Debrecen-Pallagon gazdasági akadémiát, mezei jogászságot) abszolválta, illetve doktorált férfiak voltak, azaz a „tanult emberek”. A nők körében a legmagasabb iskolai végzettség a négy (rég) gimnázium (főleg a Tóth Pál Református Leánynevelő Intézetben Miskolcon), egy kis kézimunka, zongora, háztartási ismeretek, s erre a műveltségre tette fel a koronát valami kis idegennyelv-tanulás (egy kis német, egy kis francia). A nem férjezett postamesternőket leszámítva nem tudok a nők körében szakmai végzettségről. A postamesterséghez tanfolyamot kellett végezni. Egy egyéb esetet mégis tudok említeni. A nyugdíjas református tanító lánya (a táblázat C 2. rubrikájában), *Duciká/Duciká kisasszony* a négy gimnáziumi osztály elvégzése után olyan szabó-varró tanfolyamot végzett, amivel maga is tudott szabás-varrást tanítani. A vizsgált időben minden télen két-három fiatal lány, akik „már kiálltak az iskolából”, tanult meg varrni, kézimunkázni, süteményeket sütni, tortát készíteni és díszíteni (különösen lakodalmakra) a *kisasszony* műhelyként is szolgáló konyhájában. Ezekkel a nem egészen szabályos tanfolyamokkal *Duciká/Duciká kisasszony* missziót teljesített, pótolva a lányok, asszonyok szervezett továbbképzését. A preferáltakhoz számítom az egy-két (család)főt kitevő szakképzett művezetőt, bányatisztviselőt, akiknek a presztízse a családjukra is átsugárzott.

A falusi intelligencia a háború előtt intenzív társasági életet élt, s ennek résztvevői voltak például vadászatokon a környékbeli földbirtokosok (Manó Sándor Jákfalváról, Bolváry Andor Dövényből) s a Felsőnyáradon bányát és körülbelül 300 holdas földbirtokot, malmot, halastavat, magazint, azaz vegyesbirtokot birtokoló Bódi ~ Bódy család. A felsőkelecsényi bárócsalád, a Ragályiak és a

sajókezai Radvánszky bárók nem forogtak ebben a körben. A háború után közülük csak a kazai báró maradt a falujában, természetesen kiköltöztetve a kastélyából. Csak 1945 után került közelebbi kapcsolatba a nyárádi falusi intelligencia egy részével a malomtulajdonos Kardos család.

A legmagasabb címzés és megszólítás felsőnyárádiak számára a *tekintetős úr*, illetve a *tekintetős asszony* volt, s ez kijárt a falusi intelligencia tagjainak, ha nem a foglalkozása szerint nevezték *jedző úr*-nak, *jedzőné asszony*-nak, *tánító úr*-nak, *tánítóné asszony*-nak, a katolikus és a református papot egyaránt *tiszteendő úr*-nak (nem volt ismeretes a *tiszteletes* szó), a református pap feleségét *tisztelendőné asszony*-nak szólították. Nem volt viszont egyáltalán használatban a *fiatalúr* említés vagy szólítás, a *kisasszony* is csupán három esetben volt használatos a keresztnév/keresztnévváltozat mellett vagy helyett (lásd a C 1. és C 2. rubrikákban). A harmadik generációban már egyáltalán nem fordul elő. A bányatulajdonos leggazdagabb család legidősebb férfitagjait a keresztnévükön *úr* névkiegészítővel említették és szólították: *Ferenc úr*, *János úr*, *Ödön úr*. Ferenc úr eredeti foglalkozása cipész volt, a János úré asztalos, az Ödön úréét nem tudom. Foglalkozásuk szerint tehát nem tartoztak a „tanult emberek” közé, nem voltak tekintetes urak, de vagyoni helyzetük alapján megkülönböztetett tiszteletben részesültek. A falusi intelligencia akkori fiataljai számára bizalmasabban *Féri bācsi*, *János bācsi*, a feleségek *Böske néni*, *Ilus néni*. Ödön úr Miskolcon vitte a vállalkozás ügyeit, így vele és családjával nem volt közvetlen a falusiak kapcsolata.

A továbbiakban azt mutatom be, hogy a három társadalmi csoport tagjai, a proletárok, a parasztok és a preferáltak a csoportokon belül és a csoportok között milyen keresztnévváltozatokat használtak. Mindhárom csoportot három generációra osztottam, és kimutatható, hogy a keresztnévváltozatok az idők folyamán változnak, illetve csak bizonyos csoportban használatosak.

Keresztnévváltozatnak nevezem a hivatalos névalaktól eltérő alakokat, mint az *Ērsébet* mellett, illetve helyett a *Böske*, *Bözsi*, a *Bözsike*, az *Ērsi*, *Ērsike*, az *Istvān* mellett és helyett a *Pēstā*, *Pēstu*, *Pistā*, *Pisti*, *Pistike* alakokat. Szándékosan kerülöm a becézőnév, becenév, becéző változat terminusokat, mert a különböző generációkban és a különböző nevekben többnyire nem éreztem a becéző, kedveskedő szándékot.

Ez a megfigyelésem egybevág azzal, amit PAPP LÁSZLÓ Hosszúpályiban szerzett tapasztalatai alapján megállapított: „Nehéz elképzelni, hogy ha egy idősebb nőt vagy éppen egy öregasszonyt *Juli*, *Zsófi*, *Emika*, *Őrzse*, *Julcsa néni*-nek neveznek, ebben »becéző« szándék volna, s a névalakot »kicsinyítő« alaknak érezné az átlagos beszélő. ... az eredetileg valóban becézők a későbbi használatban pusztán névváltozatokká váltak” (1956: 454–5). RÁ CZ ENDRE is hasonló megállapítást tett: „A közelmúltban több szó esett arról, hogy a becéző névalakok igen sok esetben nem kedveskedő funkciójúak, hanem csupán familiáris

vagy hasonló jellegű változatai alapnevüknek, vagy pedig egyenesen indifferens megnevezésül használatosak” (RÁCZ 1960: 147). S az én meglátásaimat támasztja alá az is, amit B. GERGELY PIROSKA Kalotaszeg személyneveit vizsgálva alapított meg: „a becenevek körében maradván Kalotaszegen az *-i* képzősek nagy része elveszítette becéző funkcióját” (1968: 13). A „Nyelvi illem — nagyszüleink kiskorában” című kötet több írása is hasonló tapasztalatokról számol be (BALÁZS–GRÉTSY 2001).

Látok viszont bizonyos változatok esetében olyan funkciót, hogy a változat használatával, megválasztásával társadalmi elismerést, a presztízs meglétét fejezik ki, s a változat arra is szolgál, hogy a társadalmi helyzetet kifejező *úr, aszszony, fiatalúr, kisasszony* névkiegészítő feladatát is ellássa. Ez azokra a keresztnevváltozatokra érvényes, amelyekben a csonkított névalakhoz egyszerű *-i* vagy *-u* (kicsinyítő)képzőt tesznek, majd ehhez még hozzátoldják a *-ka/-ke* képzőt. Ebben a funkcióban a *-ka/-ke* képzőt *presztízsjelölő képzőnek* nevezem. Ilyen például *János* névből a *Jáncsi/Jáni*, s ezekből a *Jáncsiká/Jániká*, az *Istvān* névből a *Pisti*, majd ebből a *Pistike*, a *Ferenc*-ből a *Féri*, majd a *Fériké*, a *Miklós* névből a *Micú*, majd ebből a *Micuká*. A női nevek körében az *Érzsébet*-ből az *Érzi*, majd ebből az *Érzsike*, illetve a *Böksi, Bözsike, Ágnés > Ági > Ágiká; Kátalin > Káti > Kátiká, Lénke > Lēncsiká*.

A negyvenes-ötvenes évek fordulójának lakosságában a három társadalmi csoport mellett három korcsoportot is elkülöníték. A legidősebbek, a nagyszülők generációja az akkori 80–70–60 évesek (az A–B–C 1.). A középső csoportot a szülői generáció alkotja, az 50–40–30 évesek (az A–B–C 2.). Az ennél fiatalabbakat a gyermeki csoportba soroltam 20 évtől lefelé (az A–B–C 3.). Ezt kapcsolom össze a három generációban a három társadalmi csoporttal, így egy olyan táblázat áll elő, amelyben kilenc rubrika van.

A táblázatba az emlékezetemben megmaradt nevek kerültek a használt formában. Az első generáció kevés nevet tartalmaz, mert közülük keveset ismertem. Ezzel szemben a harmadik, a saját generációm, iskolatársaim névanyaga természetesen gazdagabb.

A / jel két, esetleg három változat között azt jelenti, hogy ugyanazt a személyt más-más névváltozattal is illették. Ugyanazt a nevet vagy névváltozatot többen is viselték, sőt a kedvelt neveket akár sokan is, például *Érzi/Érzsike/Böksi*, illetve *Sándor/Sányi, Józsi/Jóská*. Minél korábbi generációt nézünk, annál szűkebb volt a névválaszték, majd bővült, de csak az én vizsgálatom utáni időkben alakult úgy a névdivat, hogy a ritka, nálunk addig ismeretlen, nem használt neveket is kezdték választani (*Mártá, Ede, Tihámér*).

Néhány név, mint az említett kedvelt nevek és a máshol talán ritkábban használtak Felsőnyáradon makacsul tartják magukat. Ilyen a *Bértalán*, amelyet az első generációban családnévvel együtt a paraszti csoportban említésre is használtak általában az említettnél fiatalabbak például a *Kun* vagy a *Karla* családnévvel

együtt: *Kum Bértáln, Kállá Bértáln*. Ez a név kedvelt volt, és bizonyos családokban öröklődik. Van nem is egy család (*Feledi, Kárlá*), ahol mindhárom generációban előfordul a *Bértáln/Berti/Bértike*. Sőt az ezredforduló iskolásai között is van *Berti*. A másik ilyen férfinév a *Dániel* (helybeli ejtés szerint *Dānijél*: a B 1.-ben *Csik Dānijél*, de az A 2.-ben *Visnyáji (~ Visnyai) Dányi (bācsi)*, a B 3.-ban *Csik Dányi* és *Szabó Dányi/Dányiká*.

A táblázatban a * jelet azok a névváltozatok kapják, amelyeknek kifejezetten presztízskifejező, megtisztelő funkciójuk van. A nevek csak példák, és korántsem mutatják a teljes utónévhasználatot.

A) Proletárok	B) Parasztok	C) Preferáltak
1. korosztály	1. korosztály	1. korosztály
Borcsá, Fāni, Julcsá, Lídi	<i>Ěszti, Irén, Piroská, Zsófi,</i> Véron	<i>Boriská, Ęrszike, Juliská,</i> <i>Piroská/Piri/Pirká</i>
<i>Dányi, Gyulá, Pēstá, Pēstu</i>	<i>Bālint, Berti, Dányi, Józsi,</i> <i>Sāndor</i>	<i>Berti, Ferenc/Fēri, Jānos,</i> <i>Józsi, Pāl, Sāndor, Sányi</i>
2. korosztály	2. korosztály	2. korosztály
<i>Boris, Ęrszi, Gizá, Gizi, Icá,</i> <i>Irmá, Julis, Klāri, Lídi,</i> <i>Māgdi, Zsuská/Zsuzsiká</i>	<i>Ęrszike, Ęszti, Icá, Irmá,</i> <i>Juli, Piroská, Sári</i>	<i>Áncsi/Áncsiká* (<Anna),</i> <i>Bőzsi/Bőzsike*, Boriská,</i> <i>Duci/Duciká* (<Ida), Gizi/</i> <i>Gizike*, Ęrszike, Ilonká,</i> <i>Ilu/Iluká*, Ircsu/Ircsuká*</i> <i>Lēncsu/Lēncsuká* (<Len-</i> <i>ke), Māgdá/Māgdi/Māgdi-</i> <i>ká, Vilmá/Vilmuká*</i>
<i>Alādār, Andrís, Gyulá, Im-</i> <i>re, Jóská, Józsi, Láci, Láli,</i> <i>Lajos, Sányi, Pēstá/Pistá,</i> <i>Vilmus (<Vilmos)</i>	<i>Berti, Fēri, Gyulá, Kāroj,</i> <i>Láci, Láli, Lajos,</i> <i>Mihāj/Miská, Páli</i>	<i>Berti/Bértike*,</i> <i>Gyulá/Gyuluká*, Gyurká,</i> <i>Micu/Micuká*, Pisti/Pisti-</i> <i>ke*, Sányi/Sányiká*</i>
3. korosztály	3. korosztály	3. korosztály
<i>Áncsu (<Aranka), Ánnus,</i> <i>Áránká, Bőzsi, Ęrszi, Ilu,</i> <i>Irén/Irény, Irmuci*, Joli,</i> <i>Julesu, Māgdá, Mānci,</i> <i>Mārgit, Māri, Piros/Piros-</i> <i>ká, Rózsi, Sári, Tēri, Vilmá,</i> <i>Zsófi, Zsuská/Zsuzsiká</i>	<i>Áránká, Ęrszike, Ilonká,</i> <i>Ilus, Inci, Irén, Irénke, Ircsu</i> <i>(<Irén), Joli, Juliská, Kāti,</i> <i>Pircsi, Piroská, Rózsi</i>	<i>Āgiká*, Ęvike*, Ildike*, Ilu-</i> <i>ci*, Joliká*, Kátiká*, Māg-</i> <i>duci*</i>
<i>Bélá, Dányi, Imre, Imi,</i> <i>Jāncsi, Jóská, Láli, Lajos,</i> <i>Láci, Pistá, Sányi</i>	<i>Berti, Bértike, Gyuszi,</i> <i>Kāresi, Láci, Lājcsi, Micu,</i> <i>Pisti, Tibi</i>	<i>Fērike, Gyusziká, Jāncsiká,</i> <i>Józsiká, Láciká</i>

A továbbiakban a különböző rubrikák keresztnévváltozataihoz fűzök megjegyzéseket.

Az A 1-ben félkövérrel kiemelt keresztnévváltozatok a legidősebb generációt nem élik túl, azaz a későbbiekben kimennek a használatból. Azonkívül a *Fāni* (A 1.) és a *Véron* (B 1.) csak itt és csak egy-egy személy neveként fordul elő.

A C 1. csoportban a *Boriská* és a *Juliská* csak az A 1. csoport elemeivel öszevetve bír megtisztelő funkcióval. Az *Ěrszike*, a *Juliská*, valamint a *Piroská* a későbbiekben elveszti megtisztelő funkcióját.

A *Piroská/Piri/Pirká* (C 1.) változatok egy nyugdíjas postamesternőre vonatkoznak, aki *Piroská kisásszony/kisásszonká* az A és a B csoportok számára; *Piroská/Piroská néni/Piri néni* a C csoportbelieknek; *Pirká néni* csak a rokonoknak. A *kisásszony* inkább említéskor használt névkiegészítő, míg a pusztá *kisásszonká* megszólítás volt, amit például a cseléd lány használt.

Az első korosztályba (C 1.-be) tartozik a nyugdíjas református lelkész, aki nem családtagoknak *Bátá tisztelendő úr*, családtagoknak és azonos társadalmi állásúaknak *Józsi, Józsi bácsi*.

A földtelen (A 1.) *Julcsá néni*-t a saját korosztályából két *Berti bácsi* is csak *Julcsá* névvel szólította és említette, a korosztályomhoz tartozó rokonyterek számára azonban már *Juli nényé* ('nénje') volt. Egy napszámos cigány házaspárt *Julcsá néni*, illetve *Pěstu bácsi* névvel és névkiegészítővel említettek és szólítottak. A legidősebb korosztály fiatalabbjai között a *Julcsá* a paraszti rétegben átadja a helyét a *Juli*, a ninesteleneknél a *Julis* változatnak. A legidősebbek között van ninestelen *Borcsá néni*, de a nyugdíjas jegyző felesége és a vénlány postamester *Boriská/Boriská néni* az azonos társadalmi állásúaknak, *jedzóné* asszony vagy *tekintetős asszony* másoknak. A három testvér: *Boris (néni)*, *Julis (néni)*, *Ěrszi (néni)* napszámosok és napszámosnék, s két testvér az intelligencia köréből: *Boriská (néni)*, *Ěrszike (néni)*, s harmadikként a nyugdíjas tanítófeleség *Juliská néni*.

Életkora szerint ide tartozik a paraszti rétegből *Ěszti (néni)*, több *Ěrszike (néni)*, *Piroská (néni)*, *Zsófi (néni)*, *Irén (néni)*, illetve *Berti (bácsi)*, *Károj (bácsi)*. A *bácsi* és a *néni* névkiegészítőt természetesen a megnevezettnél fiatalabbak használták. Ezeket a falumbelieket én is csak néniként és bácsiként ismertem.

A *-ka/-ke* képző kedveskedő, becéző jellege nem érvényesül az *Ěrszike*, *Piroská*, *Juliska*, *Zsuská*, illetve a *Jóská*, *Miská* nevek használatában.

Az is megfigyelhető, hogy a proletárok között csak *Ěrszi*, *Juli/Julis*, *Piros* névváltozat van.

Az A 2. csoportban a váltakozó *Zsuská/Zsuzsiká* használatáról el lehet mondani, hogy akkor váltott át hosszabb, udvariasabb formára (vö. FÜLEI-SZÁNTÓ 1994: 11), amikor az A 3.-ban található *Zsuská* egyik napról a másikra kikövetelte magának a megfelelőbbnek érzett *Zsuzsiká* változatot. Egyszerűen bejelen-

tette az iskolatársainak, hogy ő most már *Zsuzsiká* lesz. Így aztán a fiatalabb beszélők a *Zsuská néni* (A 2.) helyett is az udvariasabbnak, megtisztelőnek tekintett *Zsuzsiká néni*-t kezdték használni.

A C 2. és a C 3. csoportban található két változatú női nevek rövidebb alakját az azonos csoportba tartozó nők, illetve a családtagok használták elsősorban. A *-ká/-ke* képzővel bővített változatot mind a férfi, mind a női nevek esetében az A csoportból az idősebbek, a B csoportból a közel azonos korúak, a C csoportból a nem családtagok használták.

A C 3. csoportban mind a fiúk, mind a lányok esetében az összes idősebb használó a *-ká/-ke* képzővel bővített változatot használta. Kivételt képeztek a családtagok és többnyire az azonos korúak.

Kortársaim közül az A 3.-ban található *Irén/Irény* mindennapos játszótársam volt, akit én és a családom következetesen *Iréнке* névváltozattal említett és szólított, de saját családjában csak az *Irén/Irény* volt használatban, a testvére is *Bözsi*, de sosem *Bözsike*. Az A 3. csoportban ott látjuk, hogy a *Piros/Piroská* névváltozatot ugyanaz a személy viseli. A rövidebb változat akkor adta át a helyét a presztízsjelölő hosszabb változatnak, amikor a bányászlány *Piros* szakérettségi után tanári oklevelet szerzett.

A *-ka/-ke* képzőnek az itt feltételezett sajátos funkcióját akkor lehet tetten érni, ha társadalmilag lentebb állók „tisztelik meg” vele a fentebb állókat.

Míg a cselédlány mindig *Érzi*, *Bözsi*, *Mánci* a munkaadónak, a nincstelen kislány *Irény*, *Bözsi*, *Ilu*, *Téri*, *Piros*, *Piri*, a parasztlány *Évá*, *Inci*, *Ilus*, *Ilonka*, *Juliská*, *Piroská* a családtagok és a nemrokonok számára, addig a preferált csoportban a presztízsjelölő *-ka/-ke* használatos a névkiegészítővel együtt, vagy ami még fontosabb, a névkiegészítő helyett.

A nyugdíjas tanító gyermekei (A 2.) *Duciká/Duciká kisasszony* (< *Ida*), *Micuká* (< *Miklós*), a malmos család gyermekei *Gyuluká*, *Sanyiká*, unokái (A 3.) *Évike* és *Láciká*, a nyugdíjas jegyző fia (A 2.) *Pistike* még doktor korában is. A tanító gyermekei (A 3.) *Ágiká*, *Jáncsiká*, *Kátiká* szólításként és említésként is. Ugyanebben a korosztályban a paraszt és a proletár családok gyermekei: *Káti*, *Piri*, *Pircsi*, illetve *Bérti*, *Jáncsi*, *Jáni*, *Pisti*, *Sányi* stb.

A *-ka/-ke* képző csak abban az esetben hordozza a presztízsjelölő funkciót, ha névcsonkítás + *-i* képző előzi meg: *Áncsiká*, *Évike*, *Láciká*, *Sanyiká*. Bizonyos nevek esetében (*Aranka*, *Lenke*, *Vilma*, illetve *Gyula* és *Miklós*) a csonkított névhez az *-u* képző, majd ehhez az alakhoz a *-ka/-ke* presztízsjelölő képző, ha a név viselője a C oszlop valamelyik korcsoportjában van: *Léncsuká* (< *Lenke*); *Vilmuká* (< *Vilma*), *Gyuluká*, *Micuká*. Kivétel az *Áncsu* az A 3.-ban, amikor az *-u* képző szintén a csonkított névhez járul, amit azonban nem követ presztízsjelölő további képző.

A 3. generációban (A 3. és C 3.) az *Irmuci* és *Iluci* kifejezetten kedveskedő/becéző alak.

A preferáltak csoportjába tartozó gyerekeket a más csoportbeli idősebbek mindig a *-ka/-ke* képzős kersztnévvaltozattal szólítják: *Jáncsiká, ne rugdozsd azt a tököt!* Ugyanígy az említéskor is: *Ágiká méhhált? Pedig mijen jóízűjen ettē tennáp este à ződbábot!*

A harmadik generációban, a 40-es és 50-es évek fordulójának gyermeknemzedékénél az egymás közti használatban bekövetkezik egy egyenrangúsodási folyamat, ami azt jelenti, hogy eltűnik a a presztízsjelölő képzőhasználat. Ez minden fiúnév esetében így alakul, a lánynevek esetében az alapnévtől függően megtaláljuk a *-ka/-ke* képzőt, de ezekben a nevekben (például *Boriská, Ęrsike, Juliská, Piroská*) már a második korosztályban sincs meg a presztízsjelölő funkciója.

KORNYÁNÉ SZOBOSZLAY ÁGNES

Irodalom

- BALÁZS GÉZA–GRÉTSY LÁSZÓ (szerk.) (2001): *Nyelvi illem — nagyszüleink kiskorában*. Bp.
- FŰLEI-SZÁNTÓ ENDRE (1994): *A verbális érintés*. Bp.
- B. GERGELY PIROSKA (1968): Módszertani észrevételek a személynevek szinkron használatához. *MNyj.* 14: 3–15.
- PAPP LÁSZLÓ (1956): Néhány szó becéző személyneveinkről. *Nyr.* 80: 454–7.
- RÁCZ ENDRE (1960): Néhány szempont becéző keresztnéveink vizsgálatához. In: *Névtudományi vizsgálatok*. PAIS DEZSŐ közreműködésével szerkesztette MIKESY SÁNDOR. Bp. 146–9.